

BODZÁSI BALÁZS
tanszékvezető egyetemi docens
Budapesti Corvinus Egyetem Gazdasági Jogi Tanszék

Az új választottbíróági törvény néhány újdonságáról

I. Az új törvény megalkotásának főbb indokai

A választottbíróásgról szóló 2017. évi LX. törvény (a továbbiakban: Vbtv.) megalkotásának fő célja és egyben indoka az volt, hogy a jogalkotó a megújult választottbíróági vitarendezéssel is hozzájáruljon az ország versenyképességének a növeléséhez. Joggal merül fel a kérdés, hogy hogyan érinti a választottbíráskodás szabályozása egy adott ország gazdasági és jogi versenyképességét. Ez elsősorban azon keresztül valósul meg, hogy egy jól működő választottbíróági rendszer a külföldi befektetők felé azt tükrözi, hogy az adott ország magas jogi kultúrával, megbízható jogrendszerrel rendelkezik. Ez nagyon szorosan kapcsolódik a bizalom kérdéséhez, amelyre a választottbíráskodás épül. Az új törvény ezt a bizalmat kívánja helyreállítani a magyar állandó kereskedelmi választottbíróági rendszer iránt.

Az új törvény megalkotásához vezető jogalkotói szándék szerint a hazai befektetési környezetet a külföldi vállalkozások és befektetők számára vonzóbbá teheti, és így Magyarország versenyképességét javíthatja, ha belföldön is magas színvonalú, szakszerű és gyors választottbíróági vitarendezési fórum áll a felek rendelkezésére. Az új törvény célja ehhez kapcsolódóan az, hogy a hazai választottbíráskodás a gazdasági élet szereplői számára a rendes bíróságok és a külföldi választottbíróóságok valódi alternatíváját jelentse.

Az új eljárási kódexek, mindenekelőtt az új Polgári Perrendtartás (a továbbiakban: Pp.)¹ megszületése és az a tény, hogy a régi Vbtv.² megalkotása óta már több mint húsz év eltelt, szintén felvetette egy új választottbíróági törvény megalkotásának a szükségességét.

Az új törvénnyel szembeni elvárás volt az is, hogy az elmúlt két évtized nemzetközi szabályozási tendenciáit, így különösen az UNCITRAL³ által elfogadott Modell törvény 2006-os módosításait is figyelembe vegye.⁴ Cél volt emellett az is, hogy az új törvény

1 A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény.

2 A választottbíráskodásról szóló 1994. évi LXXI. törvény.

3 Az ENSZ Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Bizottsága.

4 Ezt a célt szolgálja a Vbtv. 3. § (3) bekezdésében foglalt szabály is. Eszerint e törvény rendelkezéseit a jogok jóhiszemű gyakorlásának követelményével összhangban, valamint az Egyesült Nemzetek Szervezete Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Bizottsága (a továbbiakban: UNCITRAL) 2006-ban módosított nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodásról szóló mintatörvényének az UNCITRAL által kiadott azon magyarázataira figyelemmel kell értelmezni, amelyeknek magyar nyelvű fordítását a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett működő Állandó Választottbíróóság (a továbbiakban: Kereskedelmi Választottbíróóság) honlapján közzétettek. Egyetértünk Lajer Zsolt álláspontjával, amely szerint a magyarázatok figyelembevételének az előírása nem azt jelenti, hogy ezek a magyarázatok kötelezően követendőek. A figyelembevétel előírása azonban megköveteli, hogy a törvényt alkalmazó személyek megismerjék a magyarázatokat és eldönthessék, hogy követik-e azokat. Mindez a választottbíróági ítélet

pótolja a régi Vbtv. alkalmazása során felmerült szabályozási hiányosságokat, valamint új alapokra helyezze a magyarországi állandó választottbíráskodás szervezeti kereteit.

Összességében azt mondhatjuk, hogy az új törvénnyel a jogalkotó fő célja a hazai választottbíráskodás iránti bizalom megerősítése volt. Ezt szolgálja a Vbtv. számos újítása, így többek között:

- a beavatkozás lehetővé tétele (Vbtv. 37. §);
- érvénytelenítés esetén a választottbíróvási eljárás újraindítása [Vbtv. 47. § (4) bekezdés];
- az eljárásújítás intézménye (Vbtv. 48–52. §), valamint
- a Kereskedelmi Választottbíróvási elnökség által az eljárási kérdésekre vonatkozó ajánlások közzététele [Vbtv. 62. § (1) bekezdés d) pontja].

A következőken a Vbtv. néhány új intézményét mutatjuk be, megpróbálva elosztatni az ezekkel szemben megfogalmazott aggályokat.

II. Az eljárásújítás

A Vbtv. egyik új intézménye az eljárásújítás, amelynek bevezetése a magyar jogba komoly szakmai vitát váltott ki. A kritikus vélemények szerint a választottbíráskodás egyik legfőbb előnye, hogy a választottbíróvási ítélete véglegesnek tekinthető, ez azonban az eljárásújítás lehetősége miatt elveszik. Emiatt a felek inkább külföldi választottbíróvási eljárását fogják kikötni a szerződéseikben. Az eljárásújítás jogintézménye – a kritikus vélemények szerint – így nagymértékben veszélyeztetheti a belföldi választottbíróvási eljárás igénybevétele iránti hajlandóságot.

Álláspontunk szerint ezek a félelmek alaptalanok. Ennek alátámasztására érdemes részletesebben is megvizsgálni a Vbtv.-nek az eljárásújításra vonatkozó rendelkezéseit.

A Vbtv. 48. §-a szerint e fejezet eltérő rendelkezése hiányában az eljárásújítás során az alapeljárásra vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni. A 49. § szerint – a felek eltérő megállapodásának hiányában – a választottbíróvási ítélet átvételét követő egy éven belül eljárásújításnak van helye, ha a fél olyan tényre vagy bizonyítékra hivatkozik, amelyet az alapeljárásban önhibáján kívül nem érvényesített, feltéve, hogy az – elbírálása esetén – a félre kedvezőbb határozatot eredményezhetett volna. A Vbtv. 50. §-a ezt azzal egészíti ki, hogy az eljárásújítási kérelem megengedhetősége tárgyában a támadott ítéletet hozó választottbíróvási tanács végzéssel határoz. A végzés ellen jogorvoslatnak nincs helye. A választottbíróvási tanács a megengedhetőség tárgyában való döntés előtt a feleket meghallgathatja. A törvény azt is kimondja, hogy az eljárásújítási kérelmet el kell utasítani, ha

- a) azt az ítélet átvételétől számított egy év elteltével nyújtották be,
- b) a kérelmet benyújtó fél által felhozottak a valóságuk bizonyítása esetén sem alkalmasak arra, hogy a félre nézve kedvezőbb határozatot hozzanak, vagy

érvénytelenítése szempontjából is releváns lehet. Ld. LAJER Zsolt: *Gyors széljegyzetek az új választottbíróvási törvény margójára*. In: BODZÁSI Balázs (szerk.): *A versenyképesség jogi kérdései 2017-ben*. Tanulmányok a gazdasági jog köréből. Budapest, HVG-ORAC Kiadó, 2017. 177.

c) a fél a kérelmében felhozott tényt vagy bizonyítékot az alapeljárásban saját hibájából nem érvényesítette.

A Vbtv. 51. §-a szerint, ha a választottbíróági tanács az eljárásújítás megengedhetőségéről döntött és a kérelem sikere valószínűnek mutatkozik, a választottbíróági tanács az ítélet végrehajtását felfüggesztheti.

A Vbtv. 52. §-a végül azt rögzíti, hogy az eljárás megengedése esetén az eljárást a kérelem korlátai között kell lefolytatni, és annak eredményéhez képest a választottbíróági tanács a megtámadott ítéletet hatályában fenntartja, vagy annak egészben vagy részben történő hatályon kívül helyezése mellett új határozatot hoz.

Látható tehát, hogy az eljárásújítás egy meglehetősen rugalmas új jogintézménye a törvénynek, amellyel kapcsolatban mind a feleket, mind pedig az eljáró választottbíróági tanácsot többféle lehetőség, mérlegelési jogkör illeti meg.

Ennek az új jogintézménynek a célja, hogy megteremtse a lehetőséget arra, hogy a felek az ítélethozatalt megelőző eljárásban nem ismert tényre vagy bizonyítékra hivatkozással kérhessék a választottbíróági ítélet felülvizsgálatát. Természetesen az új törvénynek is biztosítania kell a választottbíróági eljárás gyors befejezését. Jogosan merül fel azonban az az igény arra vonatkozóan is, hogy a jogvitát ne hibás ítélet döntse el. Az eljárásújítás pedig éppen arra ad lehetőséget, hogy az alapügyre vonatkozó, utóbb felmerült tény vagy bizonyíték alapján a hibás tényállás és a hibás ítélet korrigálható legyen. Ennek kezelésére az ítélet érvénytelenítése nem feltétlenül alkalmas eszköz, mivel a magyar bírói gyakorlat az érvénytelenítési pert nem engedi kvázi perújításként igénybe venni (EBH 2008.1796., BH 2009.57.).

A Vbtv. szabályaitól a felek akkor térhetnek el, ha azt a törvény lehetővé teszi. Az eljárásújítás szabályai diszpozitívak, amelyből az következik, hogy a felek az eljárásújítás feltételeit a törvénytől eltérően is meghatározhatják, illetve az eljárásújítás lehetőségét akár ki is zárhatják a szerződésükben. Így a felek maguk dönthetik el, hogy az eljárás végleges befejezéséhez fűződik-e fontosabb érdekük, vagy ahhoz, hogy fenntartsák annak a lehetőségét, hogy egy utóbb felmerült tény vagy bizonyíték alapján a tényállás, illetve az ítélet hibája korrigálható legyen.

Az eljárásújítással kapcsolatos vitában az is felmerült, hogy az eljárásújítás jogintézménye miatt veszélybe kerülhet a belföldi választottbíróági ítéletek külföldi végrehajthatósága. Ennek kapcsán a külföldi választottbíróági határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, New Yorkban 1958. június 10-én kelt Egyezmény⁵ V. cikk (1) bekezdés e) pontjára kell hivatkozni. Eszerint a választottbíróági határozat elismerése és végrehajtása annak a félnek kérelmére, akivel szemben azt érvényesíteni kívánják, csak abban az esetben tagadható meg, ha ez a fél annál az illetékes hatóságnál, amelynél az elismerést és a végrehajtást kérik, bizonyítja, hogy a választottbíróági határozat a felekre még nem vált kötelezővé, vagy annak az országnak illetékes hatósága, amelyben vagy amely jogának alkalmazásával a határozatot hozták, azt hatályon kívül helyezte vagy felfüggesztette. A Vbtv. 53. § (1) bekezdése szerint a választottbíróági ítélet hatálya ugyanaz, mint a jogerős bírósági ítéleté. Ez azt jelenti, hogy az eljárásújítás lehetőségétől függetlenül ugyanúgy kötelező a felekre nézve, mint ahogy a rendes bíróság jogerős ítélete is kötelező, függetlenül

5 A New York-i Egyezmény kihirdetésére az 1962. évi 25. tvr. keretében került sor.

attól, hogy a perújítás lehetősége biztosított. Ebből következően önmagában amiatt, hogy a magyar jog lehetőséget biztosít az eljárásújításra, külföldön sem tagadható meg a belföldi választottbírósági ítélet végrehajtása.

Az eljárásújítással kapcsolatban arra is fel kell hívni a figyelmet, hogy a Kereskedelmi Választottbíróság 2018. február 1-től hatályos Eljárási Szabályzatához (a továbbiakban: Eljárási Szabályzat) fűzött mintaklauzula az alábbi rendelkezést tartalmazza: „*A felek kizárják a választottbíráskodásról szóló 2017. évi LX. törvény IX. Fejezetében szabályozott eljárásújítás lehetőségét.*” Az előzőek alapján a felek ezt természetesen megtehetik. A mintaklauzulába foglalt joglemondás azonban több kérdést is felvet. Véleményünk szerint mindenképp elegánsabb lett volna a felekre bízni annak eldöntését, hogy lehetővé kívánják-e tenni az eljárásújítást. Ebben a tekintetben természetesen a jogi képviselők felelőssége sem hagyható figyelmen kívül.

Végül érdemes arra is utalni, hogy a 2008-as svájci Polgári Perrendtartás (ZPO) 396–399. §-ai⁶ a belföldi választottbíráskodásra vonatkozó rendelkezések között egy olyan jogintézményt (*Revision*) szabályoznak, amely több szempontból is hasonlít az eljárásújításra. Ez a magyar szabályozáshoz képest még radikálisabbnak is mondható, hiszen a kérelem benyújtására az ok felfedezésétől számított 90 napos szubjektív határidő mellett⁷, a ZPO 397. § (2) bekezdése egy 10 éves objektív határidőt szab.⁸ Fontos különbség emellett az is, hogy míg a Vbtv. az alapügyben ítéletet hozó választottbírósághoz telepíti az eljárásújítás megengedhetőségéről való döntést, addig a svájci ZPO alapján erről az állami bíróság dönt.

Álláspontunk szerint tehát, mivel a törvény lehetőséget nyújt arra, hogy az eljárásújítási szabályok alkalmazását a felek a választottbírósági szerződésben kizárják, nem tűnik megalapozottnak az a kritika, amely szerint az eljárásújítás jogintézménye el fogja riasztani a feleket a belföldi választottbírósági eljárás kikötésétől. Azt ugyanakkor a jövőre nézve elképzelhetőnek tartjuk, hogy a jogalkotó közelítse egymáshoz az eljárásújítás és a választottbírósági ítélet érvénytelenítésének a szabályozását, akár olyan formában is, hogy az eljárásújításra okot adó körülményeket érvénytelenítési okká teszi.

III. A beavatkozás

A beavatkozás intézményét sem a régi Vbtv., sem az UNCITRAL Modell törvény nem szabályozza. A beavatkozás lehetőségének a megteremtése ennyiben tehát kétségtől a Vbtv. újításai közé tartozik. A beavatkozás szabályozása melletti fontos érv volt az, hogy egy harmadik fél (a beavatkozó) jogai önmagában amiatt ne csorbuljanak, mert a felek rendes bíróság helyett választottbíróság előtt rendezik a jogvitájukat. A vitarendezés módjának a megválasztására ugyanis ez a harmadik személy (a beavatkozó) érdemben semmilyen befolyással nem bír, szemben azonban a rendes polgári perrel, a választottbírósági eljárásba korábban beavatkozóként nem léphetett be.

6 Schweizerische Zivilprozessordnung vom 19. Dezember 2008.

7 Lajer Zsolt hiányolja a magyar Vbtv.-ből egy ilyen jellegű szubjektív határidő beiktatását. Ld. LAJER: *i. m.* 179.

8 Büncselekmény esetén nincs jogvesztő határidő.

A Vbtv. 37. §-a alapján bármelyik fél kérelmére a választottbírói tanács tájékoztatja azt, akinek jogi érdeke fűződik ahhoz, hogy a választottbírói eljárás miként dőljön el, hogy az eljárásba az azonos érdekű fél nyertességének előmozdítása érdekében beavatkozhat. A beavatkozás engedélyezéséről a választottbírói tanács dönt. A választottbírói tanács beavatkozás engedélyezése tárgyában hozott döntése ellen jogorvoslatnak nincs helye.

A beavatkozó bizonyítékot nyújthat be, valamint részt vehet a tárgyaláson és az olyan eljárás cselekményen, amelynek célja szemle lefolytatása.

A beavatkozás jogintézményének kodifikálása lehetővé teszi, hogy a választottbírói szerződésben nem részes személy is részt vehessen a választottbírói eljárásban, ha jogi érdeke fűződik valamelyik fél pernyertességéhez.

Fontos azonban kiemelni, hogy a beavatkozást a választottbírói tanácsnak kell engedélyeznie. A beavatkozás engedélyezése esetén a beavatkozó az azonos érdekű fél nyertességét álláspontjának előadásával és bizonyítási indítvány előterjesztésével segítheti elő. A beavatkozó lehetséges cselekményeit a törvény pontosan meghatározza: bizonyíték szolgáltatása, részvétel a tárgyaláson, illetve szemlén. Ebből a felsorolásból az is következik, hogy a beavatkozónak nincs joga olyan nyilatkozatot tenni, amelyet az általa támogatott fél megtehet (pl. jogi érvelés előadása, eljárás indítványok, nyilatkozatok megtétele). A beavatkozónak iratbetekintési joga sincs. A beavatkozás praktikus előnye tehát nagyjából annyi, hogy a beavatkozó részt vehet a tárgyaláson a fél mellett és ténykérdésekben közvetetten segítheti a felet. Általános nyilatkozattételi joga azonban a beavatkozónak nincs, így tényeket sem adhat elő saját jogon.

A beavatkozás lehetőségét a felek megállapodással sem zárhatják ki. Az azonban elengedhetetlen feltétele a beavatkozásnak, hogy azt valamelyik fél kérelmezze. Bármelyik fél kérelme nélkül ugyanis a beavatkozó nem léphet be az eljárásba. További feltétel pedig, hogy a beavatkozást az eljáró választottbírói tanács engedélyezze.

A választottbíráskodás egyik előnye annak bizalmas jellege. A beavatkozás jogintézménye kapcsán felmerült olyan álláspont is, amely szerint annak lehetővé tétele a választottbírói eljárás bizalmas jellegét veszélyezteti, mivel lehetővé teszi a választottbírói szerződésben nem részes személy részvételét az eljárásban. Javaslatként felmerült, hogy emiatt a beavatkozást legfeljebb akkor lenne szabad megengedni, ha ahhoz valamennyi fél hozzájárul. Könnyen belátható azonban, hogy ez a jogintézmény kiüresítését eredményezné, mivel a másik fél értelemszerűen nem feltétlenül érdekelt abban, hogy az ellenfele pernyertességét elősegítő szereplő lépjen be az eljárásba.

Az természetesen nem vitatható, hogy a beavatkozás esetén is biztosítani kell az eljárás bizalmas jellegét. Kérdés azonban, hogy azt a törvénynek azzal kell-e garantálnia, hogy a beavatkozás lehetőségét az ellenfél hozzájárulásához köti. Álláspontunk szerint a Vbtv. ennek kimondása nélkül is oly módon teremti meg a beavatkozás lehetőségét, hogy ne sérüljön a választottbírói eljárás bizalmas jellege.

Fontos végül arra is felhívni a figyelmet, hogy a felek megállapodása, illetve az állandó választottbírói eljárás szabályzata is meghatározhat olyan, a beavatkozóra vonatkozó eljárás köteleket, amelyek biztosíthatják az eljárás bizalmas jellegét.

IV. Ideiglenes intézkedés

A régi Vbtv. is lehetőséget adott a választottbírósnak arra, hogy az azonnali jogvédelem biztosítása érdekében ideiglenes intézkedést hozzon. A régi Vbtv. 26. §-a minden olyan intézkedésre feljogosította a választottbírósnak, amelyet a vita tárgya szempontjából szükségesnek tartott. Részletes szabályok hiányában azonban nem adott támpontot arra vonatkozóan, hogy milyen típusú intézkedésekre van lehetőség, és hogy az elrendelés kapcsán milyen körülményeket kellene a választottbírósnak mérlegelnie. A régi törvény emellett az ideiglenes intézkedés végrehajthatóságát sem biztosította.⁹

A választottbírósi eljárás hatékonyabbá tétele érdekében a korábbi szabályozás hiányát a Vbtv. az UNCITRAL Modelltörvény 2006-os újításának átvételével pótolja.

A Vbtv. 18. § (1) bekezdése szerint, ha a felek eltérően nem állapodtak meg, a választottbírósi tanács bármelyik fél kérelmére végzésben ideiglenes intézkedést hozhat. Az ideiglenes intézkedéssel a vitát lezáró ítéletet megelőzően a választottbírósi tanács a törvényben meghatározott magatartásra, cselekményre utasítja a felet. Ehhez kapcsolódóan azonban az ideiglenes intézkedést kérő félnek valószínűsítene kell, hogy

- a) hogy az intézkedés hiányában a választottbírósi tanács által megítélt kártérítéssel nem kiküszöbölhető hátrány következik be, ami meghaladja azt a hátrányt, amelyet az intézkedés meghozatala esetén az intézkedéssel érintett fél feltételezhetően elszennved, valamint
- b) hogy a kérelmező fél követelése érdemben sikerre fog vezetni. Ennek a lehetőségnek a mérlegelése a választottbírósi tanácsot bármely későbbi mérlegelése során nem köti.

Az új törvény alapján is tehát csak a felek kérelmére van lehetőség ideiglenes intézkedésre és – hasonlóan a régi Vbtv.-hez – a Vbtv. is eltérést engedő szabályokat határoz meg. Ez azt jelenti, hogy a felek a törvény részletszabályaitól eltérhetnek, vagy megállapodásukban akár ki is zárhatják az ideiglenes intézkedés lehetőségét. Az új Vbtv. emellett biztosítja az ideiglenes intézkedés végrehajthatóságát is.

Azt ugyanakkor ki kell emelni, hogy mivel a törvény szerint csak a választottbírósi tanács hozhat ideiglenes intézkedést, így nincs lehetőség ideiglenes intézkedésre a tanács felállítása, megalakulása előtt.¹⁰ Ez adott esetben akár problémát is okozhat.¹¹ A törvény alapján emellett ideiglenes intézkedésre csak az ítélet, illetve az eljárást megszüntető végzés meghozataláig van lehetőség. Ehhez kapcsolódóan az Eljárási Szabályzat 33. § (5) bekezdése azt mondja ki, hogy a fél akár a választottbírósi eljárást megelőzően, akár annak folyamán a bíróságtól is kérheti ideiglenes intézkedés elrendelését.

9 LAJER: *i. m.* 178.

10 A törvény alapján nem egyértelmű, hogy a felek, illetve az eljárási szabályzatok rendelkezhetnek-e úgy, hogy előzetes és/vagy ideiglenes intézkedés meghozatalára már a választottbírósi tanács megalakulását megelőzően sor kerülhet. Egyetértünk *Lajer Zsolt*tal, aki szerint a Vbtv. 2. §-a szerinti korlátozott diszpozitivitásra figyelemmel a feleket csak az a jog illeti meg, hogy kizárhatják ennek a két intézménynek az alkalmazását. Ld. LAJER: *i. m.* 178.

11 Ezzel kapcsolatban *Lajer Zsolt* azt javasolja, hogy a Vbtv.-nek lehetővé kellene tennie, hogy már a felperes beadványában kijelölt és a kijelölést elfogadó választottbíró a tanács megalakulásáig tartó hatállyal jogosult legyen előzetes, illetve ideiglenes intézkedést hozni. A Kereskedelmi Választottbírói Tanács esetében pedig az elnökség által a választottbírói-ajánlási listáról kijelölt személyt illethetné meg ez a jog, a kérelmező által viselt díjazás ellenében. Ld. LAJER: *i. m.* 178–179.

Annak elismerése mellett, hogy indokolt volt az ideiglenes intézkedés részletesebb szabályozása, többen kritizálták az új törvényt amiatt, hogy csak végzés formájában teszi lehetővé ideiglenes intézkedés elrendelését. Ezen álláspont szerint így ugyanis annak csak a belföldi végrehajthatósága biztosított.

A Vbtv. valóban eltér az UNCITRAL Modelltörvény ajánlásától és csak végzés formájában elrendelt ideiglenes intézkedésre ad lehetőséget, és nem engedi meg azt, hogy a választottbíróság ítélettel döntsön az ideiglenes intézkedés iránti kérelemről. Ennek oka azonban az, hogy hazai eljárásjogunkban ítélet, részítélet és közbenső ítélet alatt kizárólag a jogvitát vagy annak egy részét érdemben eldöntő határozatokat értjük. Ezért a magyar jogrendszer keretei közé a végzés formájában hozandó ideiglenes intézkedés volt csak beilleszthető. Jogalkalmazási zavart okozott volna, ha a Vbtv. egy teljesen más tartalmú jogintézmény esetén is az ítélet elnevezést használná.

Kritika érte azt a rendelkezést is, amely szerint az ideiglenes intézkedés elrendeléséhez a kérelmezőnek azt kell valószínűsítene, hogy a követelés érdemben sikerre fog vezetni. Ehelyett a törvény – az UNCITRAL Modelltörvény ajánlásával összhangban – annak igazolását követelhetné meg, hogy fennáll annak az észszerű lehetősége, hogy a kereset érdemben sikerre vezet.

A szóhasználatától függetlenül, a prejudikáció gyanújának elosztatása céljából azonban a Vbtv. úgy rendelkezik, hogy a választottbíróági tanácsot bármely későbbi mérlegelés során az ideiglenes intézkedés iránti kérelmet elbíráló határozat alapjául szolgáló mérlegelése nem köti.

Kritika érte továbbá azt is, hogy a Vbtv. 22. §-a lehetővé teszi, hogy a választottbíróági tanács kérelem hiányában, akár a felek előzetes értesítése nélkül is módosítsa, felfüggeszse, hatályon kívül helyezze az általa hozott ideiglenes intézkedést. A szabályozás e része valóban eltér a Modelltörvény ajánlásától. Emellett szól azonban az, hogy indokolt volt megadni a lehetőséget a választottbíróági tanácsnak arra, hogy a károkozás megelőzése érdekében módosítsa, felfüggeszse, hatályon kívül helyezze az intézkedését, ha „döntése megalapozatlanságát, illetve okafogyottá válását hivatalból” észleli.

Végül fontos kiemelni, hogy a Vbtv. rendszerében az ideiglenes intézkedéshez szorosan kapcsolódik az előzetes intézkedés intézménye is. A Vbtv. 20. § (1) bekezdése alapján, ha a felek eltérően nem állapodtak meg, a fél az ideiglenes intézkedés iránti kérelemmel együtt indítványozhatja, hogy a másik felet előzetes intézkedéssel kötelezzék annak érdekében, hogy a kért ideiglenes intézkedés célja ne lehetetlenüljön el. A (2) bekezdés alapján a választottbíróági tanács előzetes intézkedést akkor hozhat, ha úgy ítéli meg, hogy az ideiglenes intézkedés iránti kérelemnek a kérelmezett féllel való közlése azzal a kockázattal jár, hogy az ideiglenes intézkedés célja ellehetetlenül.

V. A törvény hatálya

A Vbtv. eredeti 1. § (1) bekezdése alapján az új törvényt akkor kell alkalmazni a választottbíráskodás során, ha az eljáró állandó választottbíróóság székhelye vagy az eseti választottbíráskodás helye Magyarországon van. A Vbtv. eredeti normaszövege alapján tehát az eseti választottbíráskodásra akkor terjed ki a magyar választottbíróági törvény hatálya, ha a választottbíróági eljárás helye Magyarországon van. Az állandó

választottbíróság eljárása esetén viszont csak akkor kell alkalmazni a Vbtv.-t, ha az állandó választottbíróság székhelye Magyarországon van.

Az új törvény hatálya az eredeti normaszöveg alapján nem terjedt ki a külföldi székhelyű állandó választottbíróságok magyarországi eljárására. Felmerült e szabályozás megfeleltetése olyan állandó választottbíróságok esetén, amelyek nemzetközi szervezetek mellett működnek, mint például a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara mellett működő Választottbíróság.

A jogalkotó észlelte ezt a problémát. Az Országgyűlés az üzleti titok védelméről szóló 2018. évi LIV. törvény keretében módosította a Vbtv.-t.¹² A módosítás kimondja, hogy a Vbtv. rendelkezéseit kell alkalmazni, ha a választottbíráskodás helye Magyarországon van. Amódosítás alapján nincs tehát akadálya a külföldi székhelyű állandó választottbíróságok magyarországi eljárásának. A Vbtv. alkalmazásának kikötése esetén a külföldi székhelyű állandó választottbíróság a magyar törvény alapján folytatja le az eljárást. Ebből az is következik, hogy ha a felek a külföldi székhelyű állandó választottbíróság eljárásának kikötése esetén a Vbtv. alkalmazásában állapodnak meg, a választottbírósági ítélet érvénytelenítése ügyében magyar rendes bíróság járhat el.

VI. Szerződéses jogviszonyok

Végül egy olyan kérdésre is érdemes kitérni, amelyet sem a régi, sem az új Vbtv., sem pedig az új Eljárási Szabályzat nem érint, gyakorlati jelentősége mégis kiemelkedő. Ez a kérdés pedig az, hogy valójában kik között is jön létre szerződéses jogviszony az állandó választottbíráskodás során? Kiemelve természetesen, hogy ebből a szempontból is lényeges különbség áll fenn az eseti és az állandó választottbíráskodás között.

Ezzel kapcsolatban két álláspont alakult ki:¹³

- a) az egyik álláspont szerint a jogvitában részes felek és az általuk jelölt választottbírák között szerződéses jogviszony jön létre;
- b) a másik nézet szerint azonban szerződéses jogviszony a felperes és az állandó választottbíróság között jön létre. Utóbb ehhez hasonló szerződéses jogviszony keletkezik az alperes és az állandó választottbíróság között is. Erre a Vbtv. 32. §-a alapján legkésőbb akkor kerül sor, amikor a választottbírósági eljárás megkezdődik, vagyis amikor a vita választottbíróság elé utalására irányuló jognyilatkozatot az alperes átvette.

Mindebből pedig az is következik, hogy e második nézet szerint a jogvita felei és az eljáró választottbírák között nincs szerződéses jogviszony. A választottbírák nem a felek megbízottai, így őket a felek nem is utasíthatják és a fél az eljárás menete során nem is hívhatja vissza a korábban általa jelölt választottbírót. Ennek megfelelően a szerződéses kártérítési felelősség sem jöhet számításba a választottbíró és a fél között. A választottbírák

12 Az üzleti titok védelméről szóló 2018. évi LIV. törvényt az Országgyűlés 2018. július 20-ai ülésén fogadta el, majd 2018. július 31-én jelent meg a Magyar Közlöny 2018. évi 123. számában.

13 Ezeket a kérdéseket is tárgyalja *Sárközy Tamás* a választottbíró jogállása kapcsán. Lásd SÁRKÖZY Tamás: *A választottbíráskodás státuszkérdéseiről az új választottbírósági törvény alapján*. Jogtudományi Közlöny, 2018/1. 44.

az állandó választottbíróósággal lépnek jogviszonyba a tevékenységük elvégzésére irányuló nyilatkozat megtételével.

Érdemes azt is megemlíteni, hogy ez a kérdés már bírósági döntések szintjén is megjelent. Azonban a bírósági gyakorlat sem egységes. A választottbírák felelősségét ugyanakkor azokban az ügyekben sem állapították meg, amelyekben az eljáró bírák azt a fenti első nézetet osztották, amely szerint szerződéses jogviszony áll fenn a jogvita felei és az általuk jelölt választottbírák között.¹⁴

VII. Összegzés

Az új választottbíróági törvény jelentős változást hozott a hazai választottbíráskodás terén. Az eljárási szabályok alapvetően ugyan nem változtak meg, de a Vbtv.-ben több új jogintézmény is megjelent. Álláspontunk szerint ezek nem veszélyeztetik a választottbíráskodás igénybevétele iránti hajlandóságot, sőt, növelhetik e vitarendezési fórum iránti bizalmat. Az ugyanakkor kétségtelen, hogy bizonyos kérdéseket egy jövőbeli törvénymódosítás során pontosítani kell.

Fontos kiemelni azt is, hogy a Vbtv. alapján teljesen átalakult a hazai állandó választottbíráskodás szervezetrendszere. Ez az átalakulás azonban akkor lenne teljes, ha a Kereskedelmi Választottbíróóság önálló jogi személyiséget nyerne és szervezetenként is elkülönülne a Magyar Kereskedelmi és Iparkamarától. Ez többet jelentene annál, amelyre a Ptk. 3:32. §-a jelenleg is lehetőséget nyújt, vagyis, hogy a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mint jogi személy ruházza fel jogi személyiséggel a Kereskedelmi Választottbíróóságot.¹⁵ Álláspontunk szerint a jövőben több szempontból is indokolt lenne a Kereskedelmi Választottbíróóság teljes függetlenségét megteremteni. Ez a külföldi választottbíróóságokkal szemben is jelentősen erősíthetné a magyar kereskedelmi állandó választottbíróóság helyzetét.

14 A választottbírák felelősségéről lásd LEITNER, Max: *Die Haftung des Schiedsrichters*. MANZ'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien, 2016. 278. p.

15 Erre tett javaslatot *Sárközy Tamás* is. Ld. SÁRKÖZY: *i. m.* 42.